

УДК 658.589

С.В.ТЕЛЯТНИК, С.В.ДВОРКІН

Харківська національна академія міського господарства

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ У ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Розглядаються основні проблеми і напрямки підвищення енергоефективності та енергозбереження в ЖКГ. Висвітлено економічний механізм впровадження енергозбереження в діяльність підприємств ЖКГ. Представлено заходи щодо скорочення споживання енергетичних ресурсів.

Рассматриваются основные проблемы и направления повышения энергоэффективности и энергосбережения в ЖКХ. Освещен экономический механизм внедрения энергосбережения в деятельность предприятий ЖКХ. Представлены мероприятия по сокращению потребления энергетических ресурсов.

Main problems and directions of increasing energetic efficiency and energy saving for housing and communal services have been considered. Economic mechanism of introducing energy saving into activity of the housing and communal services enterprises has been revealed. Measures dealing with consumption of energetic resources decrease have been presented.

Ключові слова: енергоефективність, споживання енергетичних ресурсів, економічний механізм енергозбереження.

Важливою проблемою України на сучасному етапі її розвитку є проблема ефективного використання енергоресурсів і стабільного енергозабезпечення. Сьогодні Україна, належить до енергодефіцитних країн, задовольняючи свої потреби в енергоресурсах за рахунок власних джерел менш ніж на 50 відсотків. Саме тому енергозбереження на державному рівні визнано одним із пріоритетів економічної політики. А в умовах залежності економіки країни від імпорту паливно-енергетичних ресурсів і постійного росту цін на енергоносії їх ефективне використання стало нагальною потребою.

З огляду на ситуацію, що сьогодні складається, вирішення цих проблем буде відбуватися в умовах загальної нестабільності в світі, у тому числі і на паливно-ресурсних ринках, несприятливих прогнозів щодо подальшого зростання цін на енергоресурси та незначних іноземних інвестицій у вітчизняну економіку. Досвід розвинутих країн і власний досвід України вказує на необхідність державного регулювання процесами енергозбереження та проведення цілеспрямованої державної політики. Тільки держава шляхом виваженої законодавчої, гнучкої цінової, тарифної та податкової політики може забезпечити дієздатність фінансового механізму енергозбереження.

Питання економного споживання енергетичних ресурсів відображені в роботах провідних вітчизняних і закордонних вчених

економістів М.В.Гнідого, В.А.Жовтянського, М.М.Кулика, Б.С.Стогнія, Л.І.Третякова, О.Є.Шандрівської, В.А.Маляренка [2-5] та ін. Разом з тим, на наш погляд, недостатня увага була приділена проблемам впровадження економічного механізму енергозбереження в господарчу практику підприємств житлово-комунального господарства. Як показав аналіз економічної літератури і результатів підприємств ЖКГ, ця проблема не знайшла достатнього теоретичного і практичного вирішення.

Вирішення даної проблеми тісно пов'язане з основними напрямками галузевої програми енергоефективності та енергозбереження в житлово-комунальному господарстві, розробленої на виконання Енергетичної стратегії України на період до 2030 р., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.03.2006 №145-р, Указів Президента України від 28.02.2008 р. №174/2008 «Про невідкладні заходи щодо забезпечення ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів», від 28.07.2008 р. №679/2008 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 травня 2008 р. «Про стан реалізації державної політики щодо забезпечення ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів», розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 р. №1567-р «Про програми підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів».

Метою даної публікації є висвітлення економічного механізму впровадження енергозбереження в діяльність підприємств житлово-комунального господарства. Проблема енергозбереження, в цілому, приділяється недостатньо уваги.

Основним напрямком енергетичної стратегії України є збільшення енергоефективності та енергозбереження. У цій сфері головними є два фактори:

- технічний фактор, що відображає вплив технічного (технологічного) стану устаткування і обладнання на обсяги споживання енергоресурсів при виробництві продукції (послуг);
- структурний фактор, що відображає вплив структурних змін у державній і галузевій діяльності на обсяги споживання палива та енергії.

На даний час основним важелем зниження енергоемності продукції (послуг) має бути ефективно діюча система державного управління енергетичною сферою, наявність якої дасть змогу, в першу чергу, удосконалити законодавчу і нормативну базу енергопостачання та енергоспоживання, структуру кінцевого споживання енергоресурсів.

На сьогодні вирішальними проблемами енергозбереження у житлово-комунальному господарстві є:

- законодавча неврегульованість становища ЖКГ як монопольного, відсутність розвинутого приватного сектора надання послуг і впровадження інноваційних технологій, устаткування, обладнання, організаційних форм функціонування галузі;
- недосконала система регулювання сфери житлово-комунальних послуг, зокрема, законодавча неврегульованість форм і методів тарифного регулювання;
- відсутність комплексної системи впровадження сучасних методів енергоефективних технологій і технічних засобів енергозбереження;
- невідповідність інвестиційної політики нагальним потребам галузі;
- законодавча невпорядкованість економічного механізму стимулювання енергозбереження;
- недостатня поінформованість населення з питань енергозбереження.

В житлово-комунальному господарстві споживається 44% енергетичних ресурсів, що є близько 30% загального споживання палива в Україні. Щорічно галузь споживає електроенергії – біля 10,0 млрд. кВт·год, природного газу – біля 14,0 млрд. м³, вугілля – біля 1,5 млн. т. Зокрема, житловий фонд держави та соціальна сфера споживають енергоресурсів – 85% від загального споживання галуззю. Витрати на одного мешканця в Україні складають 0,7-1,0 т у.п., в Європі цей показник значно менше.

Витрати енергоресурсів на одиницю виготовленої продукції та наданих комунальних послуг більш ніж у 1,5 рази перевищують зарубіжні показники. Витрати палива на вироблення 1 Гкал тепла в комунальній теплоенергетиці становлять 160-180 кг у.п., в розвинутих країнах – 145-150 кг.

З нашої точки зору, економічні заходи для забезпечення енергозбереження на різних рівнях господарювання повинні передбачати:

- введення відррахувань від вартості фактично використаних підприємствами паливно-енергетичних ресурсів; комплексне застосування економічних важелів та стимулів для орієнтації управлінської, науково-технічної і господарської діяльності підприємств, установ та організацій на раціональне використання і економію паливно-енергетичних ресурсів;
- визначення джерел і напрямів фінансування енергозбереження;

- матеріальне стимулювання колективів та окремих робітників за ефективне використання та економію паливно-енергетичних ресурсів, впровадження розробок, захищених патентом;
- створення бази для реалізації економічних заходів управління енергозбереженням у вигляді системи державних стандартів, які містять показники питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів для основних енергоємних видів продукції та технологічних процесів в усіх галузях народного господарства;
- надання юридичним і фізичним особам субсидій, дотацій, податкових, кредитних та інших пільг для стимулювання розробок, впровадження винаходів та використання енергозберігаючих технологій, обладнання і матеріалів;
- використання системи державних стандартів у сфері енергозбереження при визначенні розмірів надання економічних пільг та застосування економічних санкцій;
- введення плати за нераціональне використання паливно-енергетичних ресурсів у вигляді надбавок до діючих цін та тарифів залежно від перевитрат паливно-енергетичних ресурсів щодо витрат, встановлених стандартами;
- застосування економічних санкцій за марнотратне витрачання палива та енергії внаслідок безгосподарної або некомпетентної діяльності працюючих.

Пріоритетному кредитуванню з боку держави та фінансових установ, місцевих органів влади підлягають енергозберігаючі заходи, що вживаються згідно з рекомендаціями територіальних органів державної енергетичної інспекції, включаючи витрати на науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки, виготовлення дослідних зразків та експериментальних установок, впровадження у виробництво високоефективних технологічних процесів, обладнання та матеріалів.

Структурною економією ПЕР вважають ту економію, що досягається за рахунок переходу від більш енергоємної структури економіки до менш енергоємної шляхом зміни міжгалузевих і внутрішньогалузевих пропорцій у напрямку розвитку сучасних виробництв і випуску менш енергоємних видів продукції. До неефективних (марнотратних) відносяться витрати ПЕР, зумовлені недотриманням вимог: державних стандартів; режимних і технологічних карт; паспортів на діюче обладнання, в тому числі систематичне, без виробничої потреби; використання на холостому ходу силових трансформаторів, електропечей та іншого паливо- і енерговикористовуючого обладнання. Таким чином, економія ПЕР супроводжується підвищенням ефективності суспільно-

го виробництва.

Кінцева мета підвищення енергетичної ефективності будь-якого підприємства – знизити рівень споживання енергії за умови зберігання обсягів виробництва з одночасним скороченням негативного впливу на навколишнє середовище. Для цього треба прийняти відповідні рішення щодо стратегії використання різних ресурсів на підставі енергетичного аудиту і енергетичного менеджменту.

Таким чином, для досягнення кінцевого позитивного фінансового результату необхідно впровадити комерційний облік спожитих енергоресурсів. При цьому будуть врегульовані питання управління та регулювання, організаційних та економічних засад діяльності, відповідальності за порушення законодавства, що виникають у сфері обліку у процесі видобування, виробництва, постачання, переробки, зберігання, використання та закупівлі електричної і теплової енергії, рідких, газоподібних паливно-енергетичні ресурсів, технічної та питної води.

Зазначене стає основою кардинального реформування житлово-комунального господарства, переходу галузей суспільного виробництва на принципово якісний рівень роботи у сфері енергозбереження.

Технічне переоснащення житлово-комунального господарства, скорочення питомих показників використання енергетичних і матеріальних ресурсів пов'язано з рівнем ефективності виробництва житлово-комунальних послуг. Важливою умовою енергетичної безпеки України є перебудова української економіки на засадах інтеграції політики енергоефективності у стратегії сучасних економічних реформ, однією з яких є реформа житлово-комунального господарства України.

Основною метою енергоефективності та енергозбереження в житлово-комунальному господарстві є досягнення сучасного технічного, економічного, організаційного рівня житлово-комунального господарства як розвиненої і потужної галузі економіки держави. Скорочення енергетичних витрат повинно стати магістральним напрямком житлово-комунальної реформи.

1. Галузева програма енергоефективності та енергозбереження в житлово-комунальному господарстві України на період до 2030 року. Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.03.2006 № 145-р.

2. Гнідий М.В. Вихідні положення Енергетичної стратегії України до 2030 р. у сфері енерговикористання, формування енергобалансів та імпортно-експортної політики // Енергетична стратегія України. – К.: Енергетика та електрифікація, 2003.

3. Маляренко В.А. Концептуальні положення і головні напрями енерго- та ресурсозбереження в житлово-комунальному господарстві // Матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. «Проблеми, перспективи та нормативно-правове забезпечення енерго-, ресурсо-

збереження в ЖКГ». – Алушта: ХО НТТ КГ та ПО, ХНАМГ, 2006. – С.9-14.

4. Стратегія енергозбереження в Україні: Аналітично-довідкові матеріали. В 2-х т. / За ред. В.А.Жовтянського, М.М.Кулика, Б.С.Стогнія. – К.: Академперіодика, 2006. – 580 с.

5. Третьякова Л.І., Шандрівська О.Є. Економічні аспекти енергозбереження України // Проблеми економії енергії. – Львів, 2008. – 375 с.

Отримано 23.09.2010

УДК 658.29

Н.С.ГЕТАЛО

Харківська національна академія міського господарства

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАХОДІВ З ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ НА ПРИНЦИПАХ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Проведено аналіз обліку нематеріальних активів ряду житлово-комунальних підприємств. Запропонована карта стратегічного планування енергозбереження в якості інструментарію ефективного управління нематеріальними активами підприємств житлово-комунального господарства. Наведено пропозиції щодо впровадження нових підходів до стратегії енергозбереження.

Проведен анализ учета нематериальных активов ряда жилищно-коммунальных предприятий. Предложена карта стратегического планирования энергосбережения в качестве инструментария эффективного управления нематериальными активами предприятий жилищно-коммунального хозяйства. Приведены предложения по реализации новых подходов к стратегии энергосбережения.

The analysis of non-material assets accounting is presented for some municipal service enterprises. The map of the strategic planning of energy-savings is offered as a tool of effective non-material assets management of municipal service enterprises. Some propositions concerning realisation of new approaches to strategy of energy-savings are presented.

Ключові слова: нематеріальні активи, стратегічна карта, стратегія енергозбереження, стратегічна відповідність.

Розвиток економіки України з орієнтацією на енергетичну безпеку в ході інтегрування до світового ринку неможливий без перетворення житлово-комунального господарства в інвестиційно привабливу та інноваційно придатну галузь з потужним людським, інформаційним, організаційним, інтелектуальним капіталом. В умовах постійного зростання цін на енергоресурси, збільшення енергодефіциту, незадовільного техніко-економічного стану житлово-комунальної галузі, нематеріальні активи, що чинять безпосередній вплив на енергоефективність підприємства і генерують доход, можуть стати основою розвитку підприємств. Сьогодні багато керівників підприємств поки що недооцінюють значення нематеріальних активів для ефективного управління підприємством, що пов'язано з нерозвиненістю і недосконалістю правового, облікового законодавства в цій сфері, відсутністю стандар-